

Frases fetes i evidencialitat en català des d'una perspectiva contrastiva i traductològica català-alemany

Aina Torrent (Köln)

■ 1 Introducció

L'objecte d'estudi de l'evidencialitat són les fonts d'informació en les quals es basa l'emissor d'un enunciat assertiu (cf. Plungian, 2001: 351; Dendale / Coltier, 2003: 106; González Vázquez, 2006: 13; González, 2011). L'evidencialitat constitueix una categoria semanticopragnàtica, atès que gran part dels continguts evidencials són expressats de manera implícita.

Aquest treball té per objectiu analitzar la fraseologia idiomàtica evidencial en català. Exposarem els criteris que justifiquen la classificació de certes locucions com a evidencials, tot incloent-hi reflexions de tipus contrastiu i traductològic català-alemany. Quant al mètode, basem les nostres tesis i conclusions en una anàlisi empírica de textos autèntics i de textos paral·lels procedents d'Internet.

■ 2 La concepció estreta de l'evidencialitat i les fonts d'informació

Hi ha dues maneres fonamentals de definir l'evidencialitat. Nosaltres partim de l'anomenada concepció estreta que, almenys en el pla teòric, estableix una clara diferència entre evidencialitat i epistemicitat (o grau de certesa) (cf. Cornillie, 2009). En la pràctica està clar que ambdues categories estan molt a prop i que el grau de certesa depèn tothora de la font d'informació (cf. Nuyts, 2001: 386).¹

Les fonts d'informació poden ser molt variades. Entre elles cal comptar-hi la realitat perceptible, la ciència, l'experiència, el saber, el sentit comú, els indicis, les impressions, la memòria, la intuïció, la fantasia, els somnis,

¹ En canvi, la concepció àmplia de l'evidencialitat contempla aquest fenomen com a part de la modalitat epistèmica (o viceversa, segons l'investigador) (cf. González Vázquez, 2006: 19).

els pressentiments, les creences i les visions. D'aquesta manera, a la pregunta “com saps que el que dius és cert?” (o simplement “com ho saps?”) l'emissor de l'assertió en qüestió podria contestar dient: “perquè ho he vist”, “perquè ho he llegit”, “perquè ho intueixo”, “perquè ho dedueixo”, “perquè és de sentit comú”, etc.

Els investigadors distingeixen diferents modes d'adquisició de la informació; la distinció més generalitzada és la de modes directes i indirectes (cf. González Vázquez, 2006: 15–17): en els modes directes, el parlant ha estat testimoni presencial, mentre que en els indirectes, no (per exemple, pot haver sentit o llegit alguna cosa al respecte). Aquesta divisió entre modes directes i indirectes prové de les anomenades *llengües evidencials*, les quals han integrat l'evidencialitat en el seu sistema morfològic (cf. Aikhenvald, 2004) i solen diferenciar clarament ambdues categories. Tanmateix, quan hom estudia l'evidencialitat de llengües com ara el català o l'alemany, aquesta divisió es fa insuficient. Igualment, és difícil ordenar la deducció (que, al nostre entendre, és alhora font i mode) sota un d'aquests dos modes, atès que hom pot deduir coses a partir d'experiències sensorials o també a partir de notícies al diari, ràdio, etc. (cf. De Haan, 2001).

■ 2.1 Breus apunts sobre la història de la investigació de l'evidencialitat

L'estudi de l'evidencialitat com a fenomen lingüístic es va iniciar fa unes tres dècades amb l'anàlisi de les llengües aborígens del continent americà (cf. Willett, 1988: 51; Dendale / Tasmowski, 1994: 3; Haßler, 2002: 156). D'entre les publicacions pioneres sobre el tema és de citació obligatòria l'obra de Chafe / Nichols (1986). El motiu pel qual en els inicis de la investigació lingüística sobre l'evidencialitat l'objecte d'estudi se situà en el continent americà és perquè moltes llengües americanes han gramaticalitzat per complet aquesta categoria en el seu sistema morfològic. D'aquesta manera, en tariana, llengua de la família arawak, els parlants han d'especificar en tot moment si han vist el que afirmen o si només ho han sentit o d'on han tret la informació que els permet fer una afirmació (cf. Aikhenvald, 2006: 321).

Després d'aquests inicis més aviat limitats a un tipus de llengua, hom començà a considerar que en principi totes les llengües del món haurien d'ésser aptes per a expressar continguts evidencials i que l'evidencialitat, tal com escriu Plungian (2001: 350–351), és una categoria de caràcter universal. A partir d'aquí també es tingueren en compte com a objecte d'estudi

llengües sense un sistema morfològic evidencial, al mateix temps que hom començà a analitzar elements lingüístics, nous en la investigació de l'evidencialitat, com ara els temps verbals o els lexemes.

Per totes aquestes raons que acabem d'exposar, podem dir que, en general, l'estudi dels lexemes evidencials encara està endarrerit. A part d'això, importa assenyalar que no hi ha unanimitat a l'hora de decidir quins criteris permeten classificar un lexema com a evidencial o com a no evidencial: aquest punt el tornarem a tractar més endavant (apartat 2.2).

Pel que fa a les terres catalanoparlants, la iniciadora dels estudis sobre l'evidencialitat ha estat Montserrat González, de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, amb la seva publicació *Indirect Evidence in Catalan: A case study* (2011). Montserrat González també té publicacions sobre els elements lèxics evidencials catalans *la veritat i és clar* (cf. González, 2014 i 2015). Actualment, Montserrat González dirigeix un grup d'investigació sobre evidencialitat (MODÈVIG), del qual en forma part l'autora d'aquestes línies.²

■ 2.2 Tendències actuals

Una de les discussions al nostre entendre més actuals entre els lingüistes és la referent als elements lèxics evidencials. L'any 1986 Anderson publicà un estudi dins la coneguda obra de Chafe / Nichols (1986) en el qual formulà directrius per a la recerca i determinació d'elements lèxics evidencials en les llengües “no evidencials”. El problema de rerefons era clar: un cop hom començà a analitzar llengües que no tenien un sistema morfològic gramatical per a l'expressió de l'evidencialitat, semblava que calia determinar criteris semblants als de les llengües evidencials que canalitzessin aquestes recerques. Pel que fa als elements lèxics, aquesta qüestió encara no ha estat resolta fins avui dia, tal com ja hem esmentat més amunt. Gran part de les discrepàncies que es donen estan motivades pel fet que els investigadors no han arribat a un acord respecte un dels criteris que formulà Anderson (1986), segons el qual un element lèxic evidencial ha de ser extrapredicatiu: “Evidentials are not themselves the main predication of the clause, but are rather a specification added to a factual claim ABOUT SOMETHING ELSE” (Anderson, 1986: 274). Això ha portat a molts lingüistes a reconèixer

2 Com a resultat de la meua participació a MODÈVIG vull esmentar les següents publicacions: Torrent (2013), Torrent (2014), Torrent (2015), Torrent (en preparació) i Miche / Torrent (en preparació), a part de la que representen aquestes línies.

només com a evidencials elements lèxics extraoracionals que, al seu entendre, tenen un caràcter procedimental (cf. González Vázquez, 2006: 34).

Nosaltres pensem que cal ampliar aquesta proposta. A continuació presentem unes reflexions crítiques al respecte: En primer lloc volem recordar que l'evidencialitat constitueix una categoria semanticopragmàtica, no sintàctica; per tant, no veiem la necessitat d'establir limitacions sintàctiques. En segon lloc objectem que els paràmetres conceptuals i procedimentals no són necessàriament excloents (cf. Fraser, 2006). A part d'això, aquesta concepció comporta contradiccions, atès que, d'acord amb aquesta teoria segons la qual els elements lèxics evidencials han d'ésser extrapredicativs hauríem de declarar com a evidencials unitats del tipus *la veritat* (en enunciat com per exemple: *Doncs no, la veritat*) però com a no evidencials estructures amb la mateixa funció del tipus *la veritat és que* (en enunciat com ara: *La veritat és que m'agrada molt; La veritat és que no*).

El present estudi se situa dins del context d'aquesta discussió. Defensem la idea que un element lèxic evidencial no té perquè ser un element extraoracional. Igualment, considerem que tots els elements lèxics evidencials tenen una funció conceptual (que és la d'indicar la font o el mode de coneixement) i alhora procedimental (indiquen com cal entendre la proposició o afirmació a la que acompanyen).

■ 3 Breu definició de *frase feta*

Definim el terme *locució* (també *frase feta* o *unitat fraseològica idiomàtica*) com una agrupació més o menys fixa de paraules que assumeix o bé una funció gramatical determinada (nominal, adjectiva, verbal, prepositiva, etc.) en l'oració (que pot correspondre a l'oració sencera) o bé una funció de connexió en el text, el significat de la qual (sincrònic o figurat) no pot deduir-se necessàriament dels significats dels seus components. Es tracta d'una definició pròpia inspirada en diverses obres (cf. Burger, 2010: 14; RAE, 2009 I: 53; Ruiz Gurillo, 1997: 74, 99 i Seco *et al.*, 2004: XII).

El fet que no sigui possible descodificar una locució segons les regles semàntiques i sintàctiques “normals” de la llengua en qüestió, aspecte esmentat en la definició, correspon al fenomen anomenat *idiomaticitat*. Per regla general, la idiomaticitat pot obeir a dos fets: o bé la unitat conté anomalies lèxiques i/o sintàctiques que no quedarien justificades en un sintagma lliure; o bé es donen dos nivells de significat més o menys clars.

Esmentem, finalment, que la gran majoria de les locucions solen basar-se en una imatge, la qual correspon a la idea cognitiva que va motivar el seu

naixement (cf. Mellado, 2013: 45; Penadés, 2012: 206; Timofeeva, 2012: 221). Aquesta imatge no ha de confondre's amb el significat figurat o sincrònic.

■ 4 Anàlisi

En aquest apartat presentem locucions que al nostre entendre són evidencials. D'acord amb la nostra perspectiva, una locució serà evidencial quan el seu significat figurat o sincrònic faci referència a la font de coneixement en relació amb una asserció o quan l'enunciat en el que sempre o gairebé sempre aparegui respongui a la pregunta “com ho saps?” (cf. Torrent, 2014).

■ 4.1 Frases fetes evidencials de modes directes

Tal com hem assenyalat més amunt, l'evidencialitat directa es refereix al fet que l'emissor ha estat testimoni d'una situació sobre la qual afirma alguna cosa. A continuació presentem unes quantes locucions catalanes evidencials directes escollides més o menys a l'atzar:

La unitat *a les barbes de* (o *a les meves barbes*), per exemple, fa referència a un fet que ha tingut lloc en presència d'algú; equival a dir que hom ha presenciat el fet de què està parlant:

- (1) Estan enxufant i desdoblant càrrecs a les nostres barbes [...]. És hora de dir prou a tant paràsit enxufat.³

En l'exemple (1) s'afirma que *estan enxufant i desdoblant càrrecs*, i si algú preguntés “com ho saps?” la resposta en aquest cas seria *perquè ho fan a les nostres barbes*. És a dir, la pregunta “sobra”, atès que aquesta informació ja figura dins l'exemple mateix. En alemany diríem *vor jmds. Nase*. Tal com ens mostra el següent text paral·lel, en un enunciat en el qual hi intervé l'expressió *vor meiner Nase*, l'emissor ha presenciat el fet en qüestió:

- (2) Und dann passiert vor meiner Nase im Nachbarort ein Unfall. Da kam ein LKW so eine eingeengte Straße hoch. Ich musste warten, weil [...].⁴

3 <<http://www.aspepc.net/forumold/read.php?1,62462>> [16.02.14].

4 <http://www.weightwatchers.de/community/mbd/post.aspx?page_size=25&rownum=3&threadpage_no=1&since=28.04.2010+00%3A00%3A00&thread_id=1272565>

Tant en el cas de la barba com del nas es tracta d'una metonímia que es pot entendre o bé com a símbol de la cara, sent la cara la part del cos on es troben els ulls, els quals ens permeten observar les coses, o bé com a símbol de tot el cos, el qual està present en la situació que es tematitza.⁵

També considerem que és evidencial la unitat *portar una cosa escrita a la cara* (o, simplement, *escrit a la cara*). Aquesta locució descriu el fet que l'emissor observa, a partir de l'expressió de la cara d'una persona, certs detalls que li permeten afirmar alguna cosa sobre ella; en l'exemple (3) és l'emissor mateix qui porta alguna cosa escrita a la cara i els altres són els que reben la informació:

- (3) Encara que intenti dissimular... ho porto escrit a la cara! T'estimo!⁶

Això és, tothom qui el veu sap quins són els seus sentiments, la seva cara és la font d'informació. Està clar que l'expressió de la cara és una font de coneixement, que forma part de la realitat perceptible. En alemany existeix una equivalència plena, que és *etwas steht jemandem im/ins Gesicht geschrieben*:

- (4) Enttäuschung steht ihm ins Gesicht geschrieben.⁷

Això és, tothom qui veu aquesta persona pot saber què sent en aquests moments. Entre les locucions catalanes que expressen evidencialitat directa volem esmentar també la unitat *a fe que* (així com les variants: *a fe*, *a fe meva* i *a fe meva que*):

- (5) Com els deia, jo vaig anar a l'estadi atret, principalment, per l'ambient. I a fe meva que feia goig veure tants perpinyanesos [...] lluint les seves samarretes [...] amb el lema "Sem catalans" i cantant "L'estaca".⁸

11&board_id=10&forum_id=1&thread_name=%26%23220%3BHU-Gruppe+von+Konrike+am+Mittwoch%2C+28.04.2010+&mod_no=&daterange=2days&viewchange=POSTSDESC&gotolast=true> [11.06.14].

5 La relació metonímica entre el significat recte i el figurat es pot constatar a la gran majoria de frases fetes evidencials.

6 <<http://foro.guianupcial.com/viewtopic.php?f=15&t=8365&start=1440>> [15.02.14].

7 <http://www.dewezet.de/portal/sport/lokalsport-handball_Enttaeuschung-steht-ihm-ins-Gesicht-geschrieben-_arid,396616.html> [11.06.14].

8 <<http://www.barcelonaradical.net/info/3381/la-usap-mes-que-un-club-de-rugbi>> [16.02.14].

En aquest exemple queda clar que l'emissor ha presenciats els fets dels quals en dóna fe. Aquesta unitat no sembla tenir una correspondència exacta en alemany, però en principi en català equival a dir *puc dir que, puc assegurar que, puc testificar que*, etc., de manera que en alemany tindriem solucions traductores del tipus *ich kann sagen, dass o ich kann bezeugen, dass*. En l'apartat 5 tornarem a tractar altres aspectes de la traducció d'aquesta unitat.

■ 4.2 Frases fetes evidencials de modes indirectes

L'evidencialitat indirecta es refereix al fet que l'emissor no ha presenciats la situació o el fet de què parla sinó que ha tingut un accés indirecte (mitjançant intermediaris) a una determinada informació. La unitat *tenir entès* descriu el fet d'haver obtingut un coneixement indirecte d'alguna cosa sense plena confirmació (definició pròpia); és, doncs, evidencial (d'evidencialitat indirecta):

- (6) Tinc entès que a partir del moment en què un escriptor guanya el premi Nobel de literatura, pateix una notable crisi d'estímul.⁹

Al nostre entendre, en alemany correspon a les expressions *soweit ich weiß* o *soweit mir bekannt ist*:

- (7) soweit ich weiß, ist er verreist. (Duden, s. v. soweit)
 (8) er ist wieder gesund, soweit mir bekannt ist. (Duden, s. v. soweit)

En aquests exemples també es diu, de manera implícita, que hom ha tingut accés indirecte a una informació, la qual no està plenament confirmada.

La unitat *es veu que* també és una expressió evidencial d'evidencialitat indirecta; descriu que l'emissor ha adquirit uns coneixements determinats no per vivència o experiència personal sinó per fonts indirectes:¹⁰

9 <http://www.vicencpagesjorda.net/cat/biografia_lector/Itinerario-Octavio_Paz.pdf> [21.02.14].

10 La unitat *es veu que* té caràcter lexèmic, atès que és només en aquesta estructura que el verb *veure* adquireix aquest significat. Seco *et al.* (2004: 1024) també inclouen el corresponent en castellà en el seu diccionari de locucions com a unitat lexicalitzada.

- (9) Es veu que molts anys enrere la Castanyada era una celebració dedicada als morts, un antic àpat funerari.¹¹

En alemany correspon a *es scheint, das*:

- (10) Der Trekking-Veranstalter, der den Aufstieg organisiert hatte, spricht von einem Fehlverhalten der Bergsteiger: „Es scheint, dass unsere Kunden Hinweise von Sherpas missachtet haben, als sie auf einer vereisten Stelle unterwegs waren“, sagte Anish Gupta von Cho-Oyu Trekking in der nepalesischen Zeitung Himalaya Times.¹²

L'expressió catalana *es veu que* ha estat estudiada per González (2011): l'autora la diferencia de la funció evidencial del verb *deure*, el qual implica deducció. Això queda clar si comparem enunciats del tipus *Deu haver plogut* [l'emissor surt pel matí al carrer i veu que el terra està moll; en dedueix que ha plogut i ho expressa amb el verb *deure*] i *Es veu que ha plogut molt a Girona* [l'emissor se n'ha assabentat per la ràdio, per exemple].

D'estructura semblant a *es veu que* i també amb un valor evidencial indirecte hi ha la unitat *em consta que*:

- (11) Em consta que, en moltes llars, una bona part dels sobres van directament a les escombraries, tot sovint sense obrir.¹³

En la traducció a l'alemany també hi pot intervenir el verb *scheinen* (“ei-nen bestimmten Eindruck erwecken, den Anschein haben?”; Duden, s. v. *scheinen*):

- (12) Ich kenne ihn nicht persönlich, aber er scheint ein richtiger Fachmann zu sein [exemple fictici].

Traducció al català: *No el conec personalment, però em consta que és un bon professional*. Considerem que està lexicalitzada, tot i que en els diccionaris consultats no figura com a lexema.

11 <<http://www.sortirambnens.com/fires-i-festes/festivitats-tradicionals/327-la-castanya-da-tot-sants.html>> [25.02.14].

12 <<http://www.tagesanzeiger.ch/panorama/vermischtes/Es-scheint-dass-unsere-Kunden-Hinweise-von-Sherpas-missachtet-haben/story/27849159>> [16.07.14].

13 <<http://www.lavanguardia.com/participacion/cartas/20140521/54408159654/administrar-recursos.html>> [21.06.14].

■ 4.3 Frases fetes evidencials de modes indistintament directes i indirectes

Moltes locucions són ambigües quant a la qüestió de si representen modes directes o indirectes o simplement escapen a aquest tipus de classificació. Una d'elles és *que vingui Déu i ho vegi*, unitat que nega emfàticament allò expressat en una proposició condicional:

(13) [...] si açò és justícia que vingui Déu i ho vegi.¹⁴

Aquest enunciat el podríem dir després d'haver presenciat algun fet o també després d'haver llegit una notícia al diari. Correspon a l'expressió alemanya *wenn ... , dann weiß ich auch nicht* o expressions semblants (*Wenn das Justiz ist, dann heiße ich Hans Wurst*). És un tipus d'argumentació que obeeix al següent esquema (anomenat *modus tollens*): Si A, llavors B; com que no B, tampoc A.

La unitat *la veritat* també és evidencial, tal com hem esmentat més amunt, podent-se referir indistintament a modes directes o indirectes. Amb l'ús de *la veritat* (i variant *la veritat és que*) el parlant estableix una correspondència entre allò que ha dit i la realitat; és una unitat de baixa idiomàticitat, atès que s'entén perfectament, però és una locució pel fet que no representa un sintagma lliure (en els mateixos contextos sintàctics no podríem dir **la mentida* o **l'evidència*):

(14) La veritat és que no m'agrada gaire participar en xerrades.¹⁵

(15) [...] no sé què és millor, la veritat.¹⁶

(16) Quan has d'estar-te gaires hores en un aeroport, la veritat és que és pesat...¹⁷

Aquests exemples que presentem són més aviat d'evidencialitat directa, però també són imaginables exemples del tipus: *La veritat és que la situació actual és molt inquietant* o simplement *És molt inquietant, la veritat*, els quals podrien ser proferits arran de la lectura d'un diari, per exemple. En prin-

14 <<https://twitter.com/xecvallori/status/341274729715486720>> [26.02.14].

15 <<http://www.bllibertari.org/pepcara/una-xerrada-on-vaig-participar-sobre-memoria-historica.html>> [13.06.14].

16 <<http://boli.quellegeixes.cat/forum/index.php?PHPSESSID=4cfs40kmb09mqbarqc53fnhl0&topic=1133.30;wap2>> [13.06.14].

17 <<http://estimatbloc.blogspot.de/2010/02/va-daerports.html>> [13.06.14].

cipi, aquesta unitat es pot traduir per *ehrlich gesagt*. Més endavant tornarem a dir unes paraules sobre la traducció de *la veritat*.

■ 4.4 Les deduccions

La deducció es un mitjà que ens permet adquirir nova informació. Moltes locucions classificables com a directes o indirectes impliquen una deducció. Però hi ha expressions i locucions que són deductives en essència. En aquest apartat tractarem dues locucions característiques del català, que al nostre entendre són evidencials-deductives: *fer-li a algú l'efecte* i *pots comptar*. La unitat *fer-li a algú l'efecte* descriu una deducció subjectiva i força intuïtiva que es fa sobre la base de certes dades (coses que hom ha vist o llegit, etc.), tal com podem comprovar en el següent exemple:

- (17) Em fa l'efecte que tants anys acostumats a sentir només una variant dialectal als mitjans, han alimentat acomplexament i autoodi envers la pròpia manera de parlar.¹⁸

En l'exemple (17), l'emissor ha observat aspectes diversos de la realitat i en treu unes conclusions. Val a dir que amb l'ús d'aquesta locució l'emissor deixa clar que es tracta de conclusions intuïtives i subjectives. És a dir, té lloc una interpretació de la realitat i l'emissor n'és conscient, de manera que l'ús d'aquesta unitat implica una certa inseguretad. En alemany, *fer-li a algú l'efecte* pot correspondre a *den Eindruck haben*, deixant ara les diferències sintàctiques de banda. El següent text paral·lel ho demostra:

- (18) [...] [ich] habe [...] da ganz schwer den Eindruck, dass sich die Patienten nicht besonders individuell betreut fühlen können.¹⁹

Com es pot observar, es dona el mateix tipus de deducció: subjectiva, intuïtiva i insegura.

La unitat *pots comptar* també cal considerar-la evidencial o epistemicoevidencial. Els contextos on apareix *pots comptar* presenten una gamma variada amb diversos graus de lexicalització d'aquesta unitat, aspecte que en aquest estudi no tractarem. El fet és que certs usos de *pots comptar* estan

18 <<http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/12567>> [12.06.14].

19 <<http://www.bracesforum.net/allgemein/chip-kontrolliert-das-tragen-von-zahnspangen/25/?wap2>> [12.06.14].

lexicalitzats, tot i que en els diccionaris consultats no hem pogut trobar *pots comptar* a la nomenclatura.²⁰ Pel que fa a l'ús que interessa aquí pel seu valor evidencial, podem dir que *pots comptar* s'empra dins del marc d'una suposició, la qual té moltes possibilitats d'ésser certa; hi sol haver una valoració implícita de tendència negativa (és a dir, allò que probablement ha passat, passa o passarà no és necessàriament l'alternativa millor) i expressa una certa resignació. Així ens ho mostren els següents exemples:

- (19) —Home, el món del futbol és ben ampli i alguna cosa trobaràs.
—Sí, pots comptar que aniré d'entrenador en algun equip de Tercera Divisió [...].²¹
- (20) [...] et diuen: “Deixa un currículum [...]”, i ja pots comptar que l'endemà és a la paperera [...].²²

En aquests contextos, *pots comptar* equival més o menys a dir *ja pots estar segur que, ja pots pensar que o molt probablement*; per tant, sembla que en principi hauríem de classificar-la com a una unitat merament epistèmica. Observi's, emperò, que el seu ús implica una deducció, que es basa en l'experiència o en el saber acumulat, i és això de fet el que permet a l'emissor estar segur del que afirma. És a dir, si l'emissor diu *ja pots comptar que l'endemà és a la paperera* és perquè o ell ha viscut aquesta experiència (potser ho ha pogut observar) o ha sentit dir a d'altres persones que això sol passar, i és aquest saber el que li permet arribar a una conclusió i fer una previsió de probabilitats en la situació concreta. En l'enunciat hi intervé, de manera implícita, una conseqüència lògica; considero que aquesta locució, per tant, és deductiva. En el següent exemple, el verb *deure*, que tal com hem dit més amunt també té un ús evidencial-deductiu, recalca el caràcter evidencial-deductiu de *pots comptar* (aquí en un context irònic):

- (21) Pots comptar si deus menjar bé, si no proves la carn en tota la setmana.²³

En alemany, *pots comptar* correspondria, segons els context, a l'adverbi *wahrscheinlich* o a expressions del tipus *du kannst davon ausgehen, dass o ich*

20 Com a expressió lexicalitzada no forma part de la nomenclatura del DIEC, per exemple.

21 <http://www.escriptors.cat/autors/vergeso/pagina.php?id_text=3264> [17.12.13].

22 <<http://www.tv3.cat/lendema/programes/al-carrer>> [17.12.13].

23 <<http://www.decuina.net/2013/05/de-la-forquilla-que-et-fot-la-bronca.html>> [17.12.13].

kann mir schon vorstellen, dass. Totes elles estan relacionades amb l'evidencialitat: *wahrscheinlich* per la seva configuració interna (*wahr* i *scheinlich*; això és: semblant a la veritat), tot i que el significat sincrònic és essencialment epistèmic; *du kannst davon ausgehen, dass* fa referència a allò assumit com a ver, mentre que *ich kann mir schon vorstellen, dass* fa referència a la imaginació com a font d'informació.

■ 5 Evidencialitat, epistemicitat i intensificació

Finalment, en aquest apartat exposarem una de les tesis més actuals pel que fa a l'evidencialitat, i és que aquest fenomen està relacionat no solament amb l'epistemicitat, sinó també, en certs contextos, amb la intensificació. Considerem el següent exemple:

(22) [...] tenien la por escrita a la cara. Buscaven vols per fugir [...].²⁴

A l'exemple (22), amb la unitat *escrit a la cara* l'emissor expressa de manera implícita que la gent de la qual parla tenia molta por. Alhora queda clar que no hi ha cap dubte sobre el fet que s'afirma (és a dir, sobre el fet que tenien por). La mateixa relació la podem observar en la unitat *a fe que*, comentada més amunt. En relació amb *a fe que* podem observar que un sintagma del tipus *a fe meva que feia goig veure tants perpinyanesos* [...] cantant "L'estaca" (exemple 5 vist anteriorment) equival més o menys a dir *feia molt de goig veure tants perpinyanesos* [...] cantant "L'estaca". D'acord amb el que acabem d'assenyalar, la traducció d'aquesta unitat (*a fe que*) sovint té lloc o bé amb un element evidencial (*ich kann bezeugen, dass*), o bé amb un element epistèmic (*unbestreitbar*), atès que evidencialitat i epistemicitat sempre van juntes, o bé amb un element intensificador (*sehr, wirklich, wahrlich*). En relació amb aquestes interrelacions entre evidencialitat i intensificació és interessant observar que certs adverbis com *wirklich* en alemany fan referència a la realitat, però normalment tenen una funció intensificadora (*es ist wirklich schön!*). També l'adverbi català *realment* mostra aquesta relació entre evidencialitat d'una banda i la funció intensificadora que té en els usos actuals d'una altra banda.

Aquestes interrelacions entre evidencialitat, epistemicitat i intensificació es donen també en el cas de *la veritat*: molts dels seus usos són evidencials i intensificadors alhora, de manera que dir *la veritat és que és pesat* equival a dir

24 <<http://politica.e-noticies.es>> Política [18.07.14].

és molt pesat. Aquesta funció intensificadora es pot comprovar igualment a nombroses traduccions: això és, en llengües que no tenen un equivalent exacte a *la veritat*, el traductor opta sovint per una traducció intensificadora (cf. Torrent, 2015).

Val a dir, tanmateix, quant a les interrelacions entre evidencialitat, epistemicitat i intensificació, que encara hi ha molts aspectes a aclarir, sobretot en relació amb els contextos en els quals es manifesten aquestes interrelacions.²⁵

■ 5 A mode de conclusió

Hi ha moltes expressions idiomàtiques que encara no han estat estudiades des del punt de vista del seu caràcter evidencial, tant en català com en alemany. Al nostre entendre i pel que fa a les unitats tractades en aquest estudi, podem afirmar que són locucions evidencials, independentment de si són predicatives o no. Per això considerem convenient ampliar la regla d'Anderson (1986) citada i comentada més amunt. Aquesta regla impedeix veure la riquesa lèxica evidencial de les llengües que no han gramaticalitzat l'evidencialitat en el seu sistema morfològic.

Al llarg de les pàgines anteriors hem demostrat el caràcter evidencial d'unitats fraseològiques idiomàtiques característiques del català: en aquest sentit destaca l'expressió *pots comptar* pel fet que com a lexema evidencial encara ha estat poc estudiat. Igualment, hem descobert interrelacions molt estretes entre evidencialitat, epistemicitat i intensificació; en altres publicacions caldrà aprofundir en aquest camp d'estudi, el qual planteja encara molts interrogants. L'estudi dels lexemes evidencials es troba encara “a les beceroles” i obre, per tant, multitud de possibilitats d'investigació en els camps de la pragmàtica, de la tractologia i de la lexicografia monolingüe i bilingüe entre molts d'altres.²⁶ ■

25 Sobre aquest tema, estem preparant la següent publicació (Miche / Torrent, en preparació).

26 Aquest treball forma part del projecte d'investigació *Epistemic modality, evidentiality and grammaticality. Inter and intralinguistic contrastive analysis in oral and written discourse* (MODÈ-VIG), dirigit per la professora Montserrat González de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona (MICINN; FFI2011-25755).

■ Referències bibliogràfiques

- Aikhenvald, Alexandra Y. (2004): *Evidentiality*, Oxford: OUP.
- (2006): «Evidentiality in Grammar», dins: Brown, Keith (ed.): *Encyclopedia of Language and Linguistics*, vol. 4, Oxford: Elsevier, 320–325.
- Anderson, Lloyd B. (1986): «Evidentials, paths of change, and mental maps: Typologically regular asymmetries», dins Chafe / Nichols (eds.), 273–312.
- Burger, Harald (2010 [1998]): *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*, Berlin: Erich Schmidt.
- Chafe, Wallace / Nichols, Johanna (eds.) (1986): *Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology*, Norwood, NJ: Ablex.
- Cornillie, Bert (2009): «Evidentiality and epistemic modality: on the close relationship of two different categories», *Functions of Language* 16:1, 44–32.
- De Haan, Ferdinand (2001): «The place of inference within the evidential system», *International Journal of American Linguistics* 67:2, 193–219.
- Dendale, Patrick / Coltier, Danièle (2003): «Point de vue et évidentialité», *Cahiers de Praxématique* 41, 105–130.
- / Tasmowski, Liliane (1994): «L'évidentialité ou le marquage des sources du savoir», *Langue française* 102, 3–7.
- Duden: <www.duden.de> [16.07.2014].
- Fraser, Bruce (2006): «On the conceptual-procedural distinction», *Style* 40, 24–32.
- González, Montserrat (2011): «Indirect Evidence in Catalan: A case study», dins: Cots, Josep Maria / Payrató, Lluís (eds.): *The Pragmatics of Catalan*, Berlín et al.: Gruyter, 145–172.
- (2014): «Evidentiality, intersubjectivity and salience in Spanish and Catalan markers *claro/clar* and *la verdad/veritat*», dins: Fetzer Anita / Oishi, Etsuko (eds.): *Evidentiality in Discourse, Intercultural Pragmatics* 11:3 (Special Issue), 411–436.
- (2015): «From evidential truth-attesting to intensification: The grammaticalization of Spanish *La verdad* and Catalan *La veritat*», *Discourse Studies* 17:2, 162–181.
- (ed.) (2015): *Evidential and Epistemic Strategies in Discourse*, *Discourse Studies* 17:2 (Special Issue).

- González Vázquez, Mercedes (2006): *Las fuentes de la información: tipología, semántica y pragmática de la evidencialidad*, Vigo: Universidad de Vigo.
- Haßler, Gerda (2002): «Evidentiality and reported speech in Romance languages», dins: Güldemann, Tom / von Roncador, Manfred (eds): *Reported Discourse. A meeting ground for different linguistic domains*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, 143–172.
- Institut d'Estudis Catalans: *Diccionari de la Llengua Catalana*, <<http://dlc.iec.cat>> (DIEC).
- Mellado Blanco, Carmen (2013): «Tipología de la motivación fraseológica en un corpus onomasiológico alemán-español», dins: Mogorrón Huerta, Pedro / Gallego Hernández, Daniel / Masseur, Paola / Tolosa Igualada, Miguel (eds.): *Fraseología, Opacidad y Traducción*, Frankfurt am Main et al.: Peter Lang, 39–65.
- Miche, Elisabeth / Torrent, Aina (en preparació): «Evidentiality, epistemicity and intensification in the language used in Internet forums». Comunicació presentada a la *14th International Pragmatics Conference*, Ambers (Bèlgica), 26–31.07.2015; tema del panel: *Pragmatic perspectives on evidentiality in Spanish: Evidentiality and genre*.
- Nuyts, Jan (2001): «Subjectivity as an evidential dimension in epistemic modal expressions», *Journal of Pragmatics* 33, 383–400.
- Penadés, Inmaculada (2012): *Gramática y semántica de las locuciones*, Alcalá de Henares: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá.
- Plungian, Vladimir A. (2001): «The place of evidentiality within the universal grammatical space», *Journal of Pragmatics* 33:3, 349–357.
- RAE = Real Academia Española / Asociación de Academias de la Lengua Española (2009): *Nueva Gramática de la Lengua Española*, Madrid: Espasa.
- Ruiz Gurillo, Leonor (1997): *Aspectos de fraseología teórica española*, València: Universitat de València.
- Seco, Manuel / Andrés, Olimpia / Ramos, Gabino (2004): *Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles*, Madrid: Aguilar.
- Timofeeva, Larissa (2012): *El significado fraseológico. En torno a un modelo explicativo y aplicado*, Madrid: Liceus.
- Torrent, Aina (2013): «Evidentiality, subjectivity and grammaticalisation: Spanish idioms and their German translation», *Romanistik in Geschichte und Gegenwart* 19:2, 215–229.

- (2014): «Inventario de las locuciones evidenciales del español», *Romanistik in Geschichte und Gegenwart* 20:2, 125–185.
 - (2015): «Evidentiality and lexicalisation in the Spanish phraseological system in the Spanish phraseological system: a study of the idiom *a fe mia* (and variants)», *Discourse Studies* 17:2, 241–256.
 - (en preparació): «Evidential markers and translation (Spanish-English-German): the interrelationships between evidentiality, epistemicity and intensification». Comunicació dins del marc del congrés EMEL'14 (*International Conference on Evidentiality and Modality in European Languages 2014*), Madrid, 6.–8.10.2014. Publicació planejada a *Belgian Journal of Linguistics* (Special Issue).
- Willett, Thomas L. (1988): «A cross-linguistic survey of the grammaticalization of evidentiality», *Studies in Language* 12:1, 51–97.

- Aina Torrent, Technische Hochschule Köln, Institut für Translation und Mehrsprachige Kommunikation, Campus Südstadt, Ubiering 48, D-50678 Köln, <Aina.Torrent_Lenzen@th-koeln.de>.

Zusammenfassung: Der vorliegende Beitrag befasst sich mit den evidentiellen Phrasemen des Katalanischen aus einer vergleichend-translatorischen Perspektive. Die Evidentialität als linguistische Kategorie untersucht die Quellen des Sprecherwissens. Mit Hilfe der Evidentialität gibt der Sprecher an, woher er weiß, dass seine Behauptung stimmt und wie er zu dieser Information gelangen konnte. Für das Katalanische und Deutsche steckt die Erforschung dieser semantisch-pragmatischen Kategorie, zu der auch die evidentiellen Phraseme gehören, noch in den Kinderschuhen. In diesem Beitrag werden einige Phraseme beider Sprachen hinsichtlich der implizit vermittelten evidentiellen Informationen untersucht. Darüber hinaus werden Evidentialität und Intensifikation ins Verhältnis gesetzt. ■

Summary: This article addresses evidential phrasemes of the Catalan language from a comparative-translational perspective. Evidentiality as a linguistic category refers to the sources of knowledge of a speaker's claim. Through evidentiality a speaker expresses how and why s/he knows her/his claim is true. This semantic-pragmatic category, which includes evidential phrasemes, implicitly expresses a lot of evidential information. For the Catalan and German languages research into evidential phrasemes is still in its infancy. This article focuses on several phrasemes from each language and examines their evidential values. Further, it discusses the relations between evidentiality and intensification. [Keywords: evidentiality, phrasology, phraseme, idiomaticity, intensification, Catalan, German, translation] ■